

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2019 m. balandis

PARENGTA

**LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ GRUPĖS**

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	3
ANK 183 straipsnio 3 dalies taikymas	3
<i>Dėl administracinės atsakomybės pagal ANK 183 straipsnio 3 dalį subjekto</i>	3
ANK 591 straipsnio 1 dalies 1 punkto, 627 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 2 dalies, 639 straipsnio, 640 straipsnio 1 dalies 4 punkto, 642 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymas	4
<i>Dėl procesinio sprendimo nutraukti administracinio nusižengimo teiseną pasirengimo nagrinėti administracinio nusižengimo bylą stadijoje</i>	4
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	5
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	5
BK 147 straipsnio 1 dalies, 157 straipsnio 1 dalies taikymas	5
<i>Dėl verbavimo turinio išaiškinimo ir pasinaudojimo nukentėjusiųjų pažeidžiamumu BK 147 ir 157 straipsnių prasme</i>	5
BK 284 straipsnio taikymas	7
<i>Dėl baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimo</i>	7
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	8
BPK 113, 115 straipsnių nuostatų laikymasis	8
<i>Dėl teisės į turinės žalos atlyginimą, civilinio ieškinių ribų ir žalos dydžio nustatymo</i>	8
BPK 186 straipsnio nuostatų laikymasis	9
<i>Dėl nepilnamečių proceso dalyvių apklausos</i>	9
III. CIVILINĖS BYLOS	10
Daiktinė teisė	10
<i>Dėl negatoriniam ieškiniui keliamų reikalavimų</i>	10
Šeimos teisė	11
<i>Dėl kreditorių reikalavimo pareiškimo galimybės atskiroje nei santuokos nutraukimo byloje</i>	11
<i>Dėl teismo nutartimi patvirtinta taikos sutartimi nustatytos tėvo su vaikais bendravimo tvarkos priverstinio vykdymo</i>	12
Civilinė atsakomybė	13
<i>Dėl vaikų socializacijos centro atsakomybės sąlygų</i>	13
Sutarčių teisė	14
<i>Dėl netinkamos kokybės daikto pirkėjo teisių gynimo būdų</i>	14
<i>Dėl sandorio negaliojimo ir sutarties pažeidimo atribojimo</i>	15
Civilinio proceso teisė	16
<i>Dėl bylinėjimosi išlaidų, susijusių su bylos dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjimu Europos Sąjungos Teisingumo Teisme, atlyginimo</i>	16
<i>Dėl procesinių dokumentų įteikimo vykdymo procese ir baudos skyrimo darbdaviui už antstolio reikalavimų nevykdymą</i>	17
Draudimo teisė	17
<i>Dėl draudimo sutarties įsigaliojimo momento</i>	18
Bankroto ir restruktūrizavimo teisė	19
<i>Dėl reikalavimų tenkinimo eilės restruktūrizavimo byloje</i>	19
<i>Dėl fizinio asmens bankroto bylos nutraukimo nevykdant mokumo atkūrimo plano</i>	20
Intelektinės nuosavybės teisė	20
<i>Dėl teisės į prekių ženklą arešto</i>	20

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ANK 183 straipsnio 3 dalies taikymas

Dėl administracinės atsakomybės pagal ANK 183 straipsnio 3 dalį subjekto

Apžvelgiamoje administracinio nusižengimo byloje UAB „X.“ direktorė buvo nubausta pagal ANK 183 straipsnio 3 dalį už tai, kad UAB „X.“ specializuotoje parduotuvėje buvo platinami

F3 kategorijos fejerverkai, kurie neatitinka nustatytų reikalavimų. Pareiškėja paduotame prašyme, be kita ko, teigė, kad ji, kaip juridinio asmens direktorė, nėra tinkamas administracinio nusižengimo subjektas.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi šią administracinio nusižengimo bylą, pažymėjo, kad už juridinio asmens padarytą ir bylos duomenimis įrodytą įstatymų uždraustą pavojingą veiką administracinėn atsakomybėn paprastai traukiamas juridinio asmens atstovas, kuriuo gali būti direktorius, valdytojas ar kitas asmuo. Priešingai nei teigiama prašyme, nagrinėjamoje byloje administracinėn atsakomybėn pagrįstai patraukta UAB „X.“ direktorė, kuri nubausta ne kaip fizinis asmuo – civilinių pirotechnikos priemonių licencijuota platintoja, nesilaikiusi Civilinių pirotechnikos priemonių apyvartos kontrolės įstatymo reikalavimų, bet kaip jos vadovaujamo juridinio asmens (UAB „X.“) direktorė. Teisėjų kolegija nurodė, kad CK nuostatų, reglamentuojančių privačiojo juridinio asmens organus ir jų narių pareigas, kompetenciją ir funkcijas (CK 2.34 straipsnio 1, 3 dalys, 2.81 straipsnio 4 dalis, 2.82 straipsnio 1, 2 dalys, 2.87 straipsnio 1–4, 7 dalys) ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo penktojo skirsnio (19 ir 37 straipsniai), nustatančio bendrovės valdymo organus ir bendrovės vadovo teises bei pareigas, analizė leidžia daryti išvadą, kad pagal bendrą taisyklę bendrovės vadovas atsako už savo veiksmus, kuriais buvo pažeisti įstatymų ar kitų teisės aktų nustatyti reikalavimai. Pareiškėja, kaip specialus subjektas, t. y. bendrovės vienasmenis valdymo organas, kuriam taikomi aukštesni veiklos ir atsakomybės standartai nei eiliniam bendrovės darbuotojui, ir kurią bei jos vadovaujamą bendrovę sieja pasitikėjimo (fiduciariniai) santykiai, yra atsakinga už savo įmonės kasdienės veiklos organizavimą, todėl privalo *ex officio (pagal pareigas)* veikti išimtinai įmonės interesais (apdairiai, protingai, rūpestingai, sąžiningai, atidžiai, kvalifikuotai, daryti viską, kas nuo jos priklauso, kad jos vadovaujama įmonė veiktų pagal įstatymus ir kitus teisės aktus, ir pan.) (CK 2.81 straipsnio 4 dalis, 2.82 straipsnio 1, 2 dalys, 2.87 straipsnio 1–4, 7 dalys, Akcinių bendrovių įstatymo 19 straipsnio 1, 6, 8 dalys, 37 straipsnio 1, 2, 7, 8, 10 dalys, 12 dalies 1, 13 punktai). Tai, ar įmonės vadovas šią pareigą įvykdė, konkrečiu atveju nustatoma pagal tam tikrus objektyvius jo elgesio standartus – rūpestingo, apdairaus, protingo vadovo elgesio matą (veiklos standartą) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-444/2009). Dėl to teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje apygardos teismas teisingai pažymėjo, jog būtent pareiškėjai kyla pareiga užtikrinti tokį jos vadovaujamos bendrovės veiklos organizavimą, kad nebūtų pažeidžiami įstatymų numatyti reikalavimai, šiuo atveju – nebūtų platinamos pirotechnikos prekės be instrukcijų lietuvių kalba (Akcinių bendrovių įstatymo 37 straipsnio 7, 8, 10 dalys, 12 dalies 1, 13 punktai).

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimus paliko nepakeistus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-22-976/2019

ANK 591 straipsnio 1 dalies 1 punkto, 627 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 2 dalies, 639 straipsnio, 640 straipsnio 1 dalies 4 punkto, 642 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymas

Dėl procesinio sprendimo nutraukti administracinio nusižengimo teiseną pasirengimo nagrinėti administracinio nusižengimo bylą stadijoje

Šioje administracinio nusižengimo byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl to, ar pagal ANK teisinį reguliavimą teismas gali priimti procesinį sprendimą nutraukti administracinio nusižengimo teiseną bylos pasirengimo nagrinėti stadijoje. Šioje byloje apylinkės teismas rašytinio proceso tvarka rengdamasis nagrinėti administracinio nusižengimo bylą pagal administracinėn atsakomybėn patraukto asmens skundą panaikino ne teismo tvarka priimtą nutarimą ir dėl ANK 417 straipsnio (Kelio ženklų, žmonių vežimo reikalavimų nesilaikymas ar kitas Kelių eismo taisyklių pažeidimas) 3 dalies administracinio nusižengimo teiseną pareiškėjui nutraukė kaip nepadarusiam veikos, turinčios šio administracinio nusižengimo požymių. Apygardos teismas šį apylinkės teismo nutarimą panaikino ir paliko galioti ne teismo tvarka priimtą nutarimą, tačiau

pritarė apylinkės teismo išvadoms dėl procesinio sprendimo nutraukti administracinio nusižengimo teiseną bylos pasirengimo stadijoje teisėtumo.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad ANK XXXVI skyriuje įtvirtintame 640 straipsnyje yra reglamentuotas pasirengimas nagrinėti bylą dėl skundo dėl ne teismo tvarka priimto nutarimo administracinio nusižengimo byloje ir šio ANK straipsnio 1 dalyje išvardyti konkretūs veiksmai, kuriuos teismas turi atlikti rengdamasis nagrinėti bylą dėl skundo dėl ne teismo tvarka priimto nutarimo administracinio nusižengimo byloje. Tarp nurodytų veiksmų toks veiksmas, kaip klausimo dėl ANK 591 straipsnyje nurodytų aplinkybių, dėl kurių administracinio nusižengimo teiseną negalima, buvimo išsprendimas ir galimybė teismui nutraukti administracinio nusižengimo bylą ANK 591 straipsnio pagrindu, nėra nurodytas. Kartu nagrinėjamų argumentų kontekste teisėjų kolegija atkreipė dėmesį ir į tame pačiame ANK skyriuje įtvirtintą 641 straipsnį, kuriame nurodyta, kad teismas, nagrinėdamas bylą dėl skundo dėl ne teismo tvarka priimto nutarimo administracinio nusižengimo byloje, patikrina institucijos priimto nutarimo teisėtumą ir pagrįstumą, ir 642 straipsnį, pagal kurį, išnagrinėjęs bylą dėl skundo dėl ne teismo tvarka priimto nutarimo administracinio nusižengimo byloje, apylinkės teismas priima vieną šio ANK straipsnio 1 dalies 1–6 punktuose nurodytų sprendimų, tarp jų ir sprendimą panaikinti nutarimą ir administracinio nusižengimo teiseną nutraukti. Teisėjų kolegija konstatavo, kad, nors ANK 640 straipsnio 1 dalyje nurodytas veiksmų sąrašas nėra baigtinis, sistemiškai aiškinant, ANK 640 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostata „atlieka kitus veiksmus, reikalingus rengiantis nagrinėti bylą“ sietina su formalių veiksmų (pvz., prašymų išsprendimas), reikalingų rengiantis nagrinėti bylą, atlikimu, o ne su ne teismo tvarka priimto nutarimo pagrįstumo patikrinimu.

Teisėjų kolegijos vertinimu, esant tokiam pirmiau nurodytam teisiniam reguliavimui, apylinkės teismas nepagrįstai vadovavosi ANK 591 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 627 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 639 straipsniu, 640 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 642 straipsnio 1 dalies 2 punktu ir rašytinio proceso tvarka rengdamasis nagrinėti administracinio nusižengimo bylą pagal administracinę atsakomybės patraukto asmens priimtą skundą administracinę teiseną jam nutraukė kaip nepadarusiam veikos, turinčios ANK 417 straipsnio 3 dalyje nurodyto administracinio nusižengimo požymių. O apygardos teismas, neteisingai ANK XXXVI skyriuje įtvirtintą 640 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatą „atlieka kitus veiksmus, reikalingus rengiantis nagrinėti bylą“ iš esmės išaiškinęs kaip leidžiančią vadovautis ANK 639 straipsnio nuostata, kad skundams dėl ne teismo tvarka priimtų nutarimų administracinių nusižengimų byloje nagrinėti taikomos ANK XXXV skyriaus („Administracinių nusižengimų bylų nagrinėjimas pirmosios instancijos teisme“) nuostatos, jeigu kitaip nenustatyta ANK XXXVI skyriuje, ir atitinkamai ANK XXXV skyriuje įtvirtintomis 627 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 2 dalies nuostatomis ir administracinio nusižengimo teiseną asmeniui nutraukti pasirengimo nagrinėti bylą dėl skundo dėl ne teismo tvarka priimto nutarimo stadijoje, tokį apylinkės teismo priimtą procesinį sprendimą nepagrįstai pripažino teisėtu.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija apylinkės ir apygardos teismų nutarimus panaikino ir administracinio nusižengimo byla perdavė nagrinėti apylinkės teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 2 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-23-942/2019

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 147 straipsnio 1 dalies, 157 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl verbavimo turinio išaiškinimo ir pasinaudojimo nukentėjusiųjų pažeidžiamumu BK 147 ir 157 straipsnių prasme

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje G. G. nuteistas pagal BK 147 straipsnio 1 dalį ir 157 straipsnio 1 dalį už tai, kad, veikdamas bendrininkų grupe su M. M., pasinaudodamas

nukentėjusiųjų A. D. ir A. S. pažeidžiamumu, verbavo nukentėjusiuosius vykti į užsienio valstybę vogti prekių iš parduotuvių už jiems pažadėtą materialinį atlygį, taip siekdamas išnaudoti juos nusikalstamoms veikoms daryti.

Teisėjų kolegija, aiškindama verbavimo turinį BK 147 ir 157 straipsnių kontekste, pasisakydama dėl vieno iš nuteistųjų gynėjo kasaciniame skunde akcentuojamos aplinkybės, jog nukentėjusysis A. D. nuteistųjų prašymu surado kitą nukentėjusįjį A. S., t. y. dar vieną asmenį, kuris sutiktų kartu vykti į užsienio valstybę minėtu tikslu, pažymėjo, kad tai savaimė nepatvirtina, kad ne nuteistieji, o A. D. verbavo A. S. Teisėjų kolegija nurodė, kad baudžiamojoje byloje nenustatyta, jog A. D. laisva valia, jokių asmenų nepaveiktas ėmėsi aktyvių veiksmų ieškodamas asmens nuteistųjų nusikalstamiems ketinimams įgyvendinti. Priešingai, šiuo atveju A. D. veikė nuteistųjų iniciatyva, prieš tai jiems užverbavus šį nukentėjusįjį.

Teisėjų kolegija pritarė apeliacinės instancijos teismo išvadai, kad galutinį sprendimą dėl viso nusikalstamo plano įgyvendinimo turėjo galimybę priimti nuteistieji, o ne A. D. Be to, skundžiamuose teismų nuosprendžiuose nustatyta, kad abu nuteistieji po to tiesiogiai bendravo su A. S., įkalbinėdami jį sutikti vykti į užsienio valstybę daryti nusikalstamų veikų. Teisėjų kolegijos vertinimu, aptarti nuteistojo G. G. veiksmai, padaryti prieš abu nukentėjusiuosius, teismų pagrįstai pripažinti verbavimu BK 147 ir 157 straipsnių prasme, nes jais siekta palenkti nukentėjusiųjų valią, kad abu bendrininkai perimtų jų kontrolę. Teisėjų kolegijos nuomone, tokią išvadą patvirtina ir skundžiamuose teismų nuosprendžiuose nustatyti vėlesni M. M., veikusio pagal kartu su G. G. aptartą išankstinį planą, veiksmai, kai jis išvežė nukentėjusiuosius automobiliu į Suomijos Respubliką, kur jie, vykdydami M. M. nurodymus, vogė prekes iš parduotuvių. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad kasacinės instancijos teismo praktikoje siūlymas vykti į užsienį vogti iš parduotuvių, žadant ten nuvežti, apgyvendinti, maitinti, realizuoti pavogtas prekes ir dalimi gautų pinigų atsilyginti, vertinamas kaip nukentėjusiojo verbavimas nusikalstamai veikai daryti (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-565-139/2015, 2K-173-693/2018, 2K-52-511/2019).

Be kita ko, teisėjų kolegija pasisakė ir dėl nuteistiesiems inkriminuoto veikos padarymo būdo, nurodydama, kad BK 147 straipsnio prasme pasinaudojimas nukentėjusio asmens pažeidžiamumu – tai piktavališkas pasiūlymas žmogui, kuris dėl sunkios padėties priverstas jį priimti. Tai situacija, kai nukentėjusysis neturi realaus ar jam priimtino pasirinkimo, kaip tik priimti tokį pasiūlymą. Pagal šį požymį prekyba žmonėmis galima pripažinti žmogaus įtraukimo išnaudojimui faktą kaip būdą ištrūkti iš skurdo ar kitos sudėtingos ekonominės, socialinės situacijos (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-290/2014, 2K-432/2014, 2K-173-693/2018, 2K-288-648/2018).

Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad, kaip nustatyta byloje, nuteistieji ieškojo sunkiomis sąlygomis gyvenančių asmenų, kuriuos būtų galima išnaudoti nusikalstamoms veikoms daryti užsienyje. Teisėjų kolegijos nuomone, teismai, sprenddami, kad bylai reikšmingu laiku nukentėjusysis A. D. buvo pažeidžiamas, visapusiškai įvertino jo socialinę ir materialinę padėtį, t. y. kad dėl motinos žūties eismo įvykyje ir tėvo girtavimo nukentėjusysis nuo vienuolikos metų gyveno globos namuose, bylai reikšmingu laiku mokėsi profesinio mokymo įstaigoje, gyveno bendrabutyje, gavo nedidelę našlaičio pašalpą ir stipendiją (iš viso 180 Eur), neturėjo kitų pajamų. Teisėjų kolegijos vertinimu, nustatant šio nukentėjusiojo pažeidžiamumą, neturi reikšmės, kad vienas iš nuteistųjų ir A. D. buvo to paties amžiaus. Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad nusikalstamų veikų padarymo metu kitas nukentėjusysis A. S. nebuvo sulaukęs aštuoniolikos metų, taigi jis BK 157 straipsnio prasme savaimė laikomas pažeidžiamu dėl savo amžiaus. Teismai taip pat nustatė ir papildomas A. S. pažeidžiamumą patvirtinančias aplinkybes, t. y., kad A. S., kaip ir A. D., mokėsi profesinio mokymo įstaigoje, tačiau mokslai nesisekė, jis norėjo pabėgti iš šios įstaigos, neturėjo savarankiškų pajamų, o jį išlaikė tėvai, kurių materialinė padėtis buvo sunki. Įvertinusi pirmiau nurodytas aplinkybes, teisėjų kolegija konstatavo, kad skundžiamuose teismų nuosprendžiuose pagrįstai pripažinta, kad nukentėjusiųjų A. D. ir A. S. materialinė ir socialinė padėtis buvo sudėtinga, pastarojo nukentėjusiojo asmenybė, be kita ko, buvo nebrandi. Visa tai lėmė, kad nukentėjusiesiems buvo apsunkinta galimybė priimti teisingus sprendimus dėl nuteistųjų įkalbinėjimų vykti į užsienį daryti vagysčių ir taip užsidirbti. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai,

kad sprendžiant dėl nukentėjusiųjų pažeidžiamumo, nėra reikšminga, kaip jie patys vertino būsimų vagysčių darymą. Be to, BK 147 straipsnis nesieja nukentėjusio asmens pažeidžiamumo vien tik su objektyviomis, nuo jo nepriklausančiomis aplinkybėmis. Tokia nukentėjusio asmens savybė gali atsirasti ir dėl subjektyvių priežasčių (pavyzdžiui, išsilavinimo, įgūdžių pasirinkti savimi neturėjimo ir kt.). Taigi teismai šiuo atveju teismai tinkamai nustatė nukentėjusiųjų pažeidžiamumą.

Šioje byloje kasacinis teismas taip pat pasisakė ir dėl asmens laisvės varžymo, pažymėdamas, kad asmens laisvės varžymas, be kita ko, apima ir poveikį asmens valios laisvei. Taigi asmens kontrolės faktas yra pakankamas konstatuoti, kad buvo pažeista asmens laisvė. Teisėjų kolegija nurodė, kad nagrinėjamu atveju nukentėjusiųjų galimybės pasirinkti savo elgesio variantą buvo apribotos (užverbavus ir juos nugabenus į Suomijos Respubliką, nukentėjusiesiems šioje užsienio valstybėje buvo nurodoma, iš kokių parduotuvių jie turi vogti, visas pavogtas prekes jie turėjo atiduoti, buvo nuolat stebimi, tikrinami, jiems priekaištauta, kad per mažai pavogta prekių, be to, jie gyveno jiems nepažįstamoje aplinkoje, neturėjo pinigų). Dėl to teisėjų kolegija konstatavo, kad skundžiamuose teismų sprendimuose padaryta pagrįsta išvada, jog nukentėjusiųjų elgesys Suomijos Respublikoje buvo tiesiogiai kontroliuojamas M. M., įgyvendinusio bendrą iš anksto su G. G. aptartą nusikalstamą planą, veiksmais.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, kasacinis teismas atmetė nuteistojo gynėjo kasacinį skundą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-93-628/2019

BK 284 straipsnio taikymas

Dėl baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimo

Šioje baudžiamojoje byloje, kasacinis teismas, sprenddamas klausimą dėl nuteistojo veikos kvalifikavimo pagal BK 284 straipsnį, kartu pasisakė ir dėl baudžiamosios ir administracinės atsakomybės (ANK 481 straipsnio 1 dalies) atribojimo klausimo.

Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad atsakomybė už viešosios tvarkos pažeidimą yra nustatyta ne tik baudžiamojoje, bet ir administracinėje teisėje. Šios teisinės atsakomybės rūšys tarpusavyje atskiriamos pagal veiksmų pobūdį ir veikia sukeltus padarinius. Kaip pažymėjo teisėjų kolegija, nei nusikalstamos veikos padarymo metu galiojusio Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 174 straipsnio (nedidelis chuliganizmas), nei šiuo metu galiojančio ANK 481 straipsnio 1 dalies (nedidelis viešosios tvarkos pažeidimas) dispozicijoje nenurodyti padariniai, kaip būtinasis administracinio nusižengimo sudėties požymis. ANK 481 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta atsakomybė už necenzūrinius žodžius ar gestus viešosiose vietose, įžeidžiamą kibimą prie žmonių, kitus tyčinius veiksmus, kuriais siekiama pažeisti viešąją tvarką ir žmonių rimtį. Tuo tarpu BK 284 straipsnis apima įžulų elgesį, grasinimus, patyčias, vandališkus veiksmus ir nurodo padarinius – visuomenės rimties ar tvarkos sutrikdymą. Taigi, teisėjų kolegijos vertinimu, kilus baudžiamojo įstatymo nustatytiems padariniams, asmuo traukiamas ne administracinėn, bet baudžiamojon atsakomybėn.

Nagrinėjamoje baudžiamojoje byloje nustatyta, kad nuteistasis įvykio metu ne tik apgadino šalia stovintį automobilį, vartojo necenzūrinius žodžius, bandė ištraukti asmenis iš automobilio, bet ir panaudojo fizinį smurtą prieš nukentėjusįjį, sukeldamas jam skausmą, o tokie veiksmai, kaip nurodė teisėjų kolegija, teismų praktikoje vertinami kaip įžulus elgesys, kuriuo demonstruojama nepagarba aplinkiniams ir aplinkai, t. y. kaip vienas iš alternatyvių BK 284 straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos būdų, kuris ANK 481 straipsnio 1 dalyje (ATPK 174 straipsnyje) nėra įtvirtintas. Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad baudžiamojoje byloje nustatyta, jog dėl nuteistojo neteisėtų veiksmų kilo BK 284 straipsnio 1 dalyje nurodyti padariniai – realus visuomenės rimties ir tvarkos sutrikdymas (dėl suduoto smūgio nukentėjusysis patyrė fizinį skausmą, nuteistojo viešojoje vietoje atliktus veiksmus matė kiti asmenys, kurie buvo išsigandę ir papiktinti).

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad žemesnės instancijos teismai pagrįstai pripažino, kad šiuo atveju padaryta veika pagal objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių turinį ir jų pasireiškimą užtraukia baudžiamąją, o ne administracinę atsakomybę.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-103-689/2019

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 113, 115 straipsnių nuostatų laikymasis

Dėl teisės į turtinės žalos atlyginimą, civilinio ieškinio ribų ir žalos dydžio nustatymo

Šioje baudžiamojoje byloje asmuo nuteistas už tai, kad, vairuodamas kelių transporto priemonę, pažeidė Kelių eismo taisykles, dėl to įvyko eismo įvykis, per kurį žuvo žmogus. Nukentėjusieji – žuvusiojo sutuoktinei – iš civilinės atsakovės AB „Lietuvos draudimas“ priteista 25 426,20 Eur turtinei žalai atlyginti.

Civilinė atsakovės AB „Lietuvos draudimas“ įgaliota atstovė kasaciniame skunde ginčijo civilinės ieškovės – žuvusiojo sutuoktinės – teisę į žalos atlyginimą, teigdama, kad ji nepatyrė žalos, nes jos pajamos buvo beveik vienodo dydžio kaip ir žuvusio jos vyro.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą kasacine tvarka, pažymėjo, kad pagal CK 6.284 straipsnio 1 dalies (kaip ir pagal Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 15 straipsnio 5 dalies) nuostatą, fizinio asmens mirties atveju teisę į žalos atlyginimą turi asmenys, kurie buvo mirusiojo išlaikomi arba jo mirties dieną turėjo teisę gauti iš jo išlaikymą (nepilnamečiai vaikai, sutuoktinis, nedarbingi tėvai ar kiti faktiniai nedarbingi išlaikytiniai), taip pat mirusiojo vaikas, gimęs po jo mirties. Taigi žuvusiojo sutuoktinė turi teisę į žalos atlyginimą. Sutuoktinių tarpusavio materialinio rėmimo, prisidėjimo prie kito sutuoktinio poreikių tenkinimo pareigos yra nustatytos CK 3.27 straipsnyje, todėl vien tai, kad civilinė ieškovė gaudavo panašaus dydžio darbo užmokestį, kaip ir žuvęs sutuoktinis, nepaneigia įstatymo prezumpcijos, kad žuvusysis prisidėjo prie šeimos išlaikymo, taip pat sutuoktinės poreikių tenkinimo, ir nepatvirtina, jog ji nepatyrė turtinės žalos dėl sutuoktinio netekimo. Kartu kasacinis teismas pažymėjo, kad netektas asmens turtinio pobūdžio išlaikymas gali būti nustatomas kaip įvairiomis formomis teikto išlaikymo netekimas, įskaitant išlaikymą natūra, kasdieniu rūpesčiu ir pagalba buityje ar ūkyje, kuris, be kita ko, turi ir ekonominę vertę.

Kasatorė taip pat ginčijo ir žuvusiojo sutuoktinei priteistos turtinės žalos dydį. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad žuvusiojo sutuoktinė prašė priteisti 25 426,20 Eur dydžio negautų pajamų vienkartinę kompensaciją. Žuvusiojo sutuoktinė savo civilinį ieškinį grindė įrodymais, patvirtinančiais jos sutuoktinio turėtas vidutines pajamas (neatskaičius mokesčių) ir ieškinyje nurodė, kad jis planavo dirbti iki jam būtų suejęs pensinis amžius, todėl prašė priteisti dalį žuvusiojo negauto darbo užmokesčio (negautas pajamas) už 60 mėnesių laikotarpį. Pirmosios instancijos teismas civilinį ieškinį tenkino visiškai. Apeliacinės instancijos teismas, nagrinėdamas civilinės atsakovės apeliacinį skundą, konstatavo, kad pirmosios instancijos teismo nustatytas negautų pajamų apskaičiavimo dydžio būdas prieštarauja teismų praktikai, nes žala, kurią patyrė žuvusiojo sutuoktinė dėl jo mirties, turi būti apskaičiuojama imant ½ sutuoktinio pajamų dalį, atskaičius mokesčius, ir statistinę gyvenimo trukmę. Apeliacinės instancijos teismas paliko priteistą 25 426,20 Eur žalos atlyginimą nepakeistą. Apeliacinės instancijos teisėjų kolegija nurodė, kad žuvusysis per mėnesį vidutiniškai gaudavo 609,02 Eur pajamų, o, Lietuvos statistikos departamento 2015 metų duomenimis, vyrų vidutinė gyvenimo trukmė buvo 69,1 metai; baudžiamojoje byloje nėra duomenų, jog žuvusysis dėl sveikatos būklės, amžiaus, kokių nors ribojimų profesijai, pareigoms ar kitų priežasčių, būdamas gyvas, savo darbinę veiklą būtų nutraukęs anksčiau nei vidutinė gyvenimo trukmė, o kadangi mirties dieną žuvusysis buvo sulaukęs 59 metų, tikėtina, kad jis galėjo gyventi dar 10 metų. Dėl to, apeliacinės instancijos teismo nuomone, žuvusiojo sutuoktinei dėl jos sutuoktinio darbo užmokesčio patirta žala apskaičiuotina taip: $609,02 / 2 \times 12 \times 10 = 36\,541,2$ Eur.

Kasacinis teismas su apeliacinės instancijos teismo išvada sutiko iš dalies, nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas iš esmės teisingai išdėstė kriterijus, kuriais remiantis apskaičiuojama turtinė žala (negautos pajamos) mirus fiziniam asmeniui, tačiau teismas padarė nepagrįstą išvadą, kad žuvusysis būtų dirbęs ir gavęs darbinės pajamas 10 metų, t. y. iki būtų sulaukęs statistinės vidutinės gyvenimo trukmės. Kasacinis teismas pažymėjo, kad žuvusiojo sutuoktinė tokios aplinkybės civiliniame ieškinyje nenurodė ir aiškiai apibrėžė terminą, iki kurio jos sutuoktinis planavo dirbti – 2022 m. gegužės 21 d. – ji neprašė atlyginti negautų pajamų, kurias jos žuvęs sutuoktinis būtų gavęs sulaukęs pensinio amžiaus, todėl apeliacinės instancijos teismas neturėjo nei teisinio, nei faktinio pagrindo daryti kitokią išvadą. Kartu kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad apeliacinės instancijos teismas, apskaičiuodamas negautų pajamų dydį, taikė žuvusio asmens gautas pajamas visam taikytinam laikotarpiui (iki pensijos ir išėjus į pensiją), nors baudžiamojoje byloje nėra duomenų, kokias pajamas ir kokio dydžio žuvusysis būtų gavęs išėjęs į pensiją.

Taigi teisėjų kolegija padarė išvadą, kad, apeliacinės instancijos teismas, pažeisdamas procesinį dispozityvumo principą, neteisingai nustatė civilinio ieškinio ribas, per plačiai jas aiškino, dėl to neteisingai išnagrinėjo civilinės atsakovės AB „Lietuvos draudimas“ apeliacinio skundo dalį dėl žuvusiojo sutuoktinei priteistos turtinės žalos.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija žemesnės instancijos teismų sprendimus pakeitė sumažindama žuvusiojo sutuoktinei priteistiną žalą atlyginimą iki 18 270,60 Eur (609,02 / 2 x 60 mėn.).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-84-648/2019

BPK 186 straipsnio nuostatų laikymasis

Dėl nepilnamečių proceso dalyvių apklausos

Šioje baudžiamojoje byloje P. S. pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu buvo nuteistas pagal BK 140 straipsnio 3 dalį už tai, kad panaudodamas fizinį smurtą sukėlė nukentėjusiesiems mažamečiams fizinį skausmą. Pirmosios instancijos teismas P. S. kaltę grindė ikiteisminio tyrimo teisėjui duotais nepilnamečių nukentėjusiųjų ir nepilnametės liudytojos parodymais. Apeliacinės instancijos teismas nuteistąjį išteisino, nurodęs, jog jis viso baudžiamojo proceso metu negalėjo užduoti klausimų nepilnamečiams, be to, nepilnamečių apklausos yra lakoniškos, atliktos formaliai, iš jų matyti, kad jie davė paaiškinimus dėl įvykio, tačiau nė vienas iš jų nebuvo užduoti klausimai, siekiant nustatyti kuo daugiau baudžiamajai bylai reikšmingų aplinkybių.

Kasacinį skundą padavęs prokuroras, skunde teigė, kad apeliacinės instancijos teismas priimdamas tokį sprendimą padarė esminį BPK 20 straipsnio pažeidimą, nes nesirėmė leistiniais ir patikimais nepilnamečių proceso dalyvių parodymais.

Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad BPK 186 straipsnio 4 dalyje nurodyta, jog jaunesnio kaip aštuoniolikos metų liudytojo ar nukentėjusiojo apsaugos interesais ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi įtariamajam ir kitiems proceso dalyviams, išskyrus valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovą arba psichologą, gali būti neleista būti patalpoje, kurioje atliekama apklausa. Tokiu atveju privalomai turi būti daromas garso ir vaizdo įrašas, o įtariamajam ir kitiems proceso dalyviams turi būti sudaromos sąlygos stebėti ir girdėti apklausą iš kitos patalpos bei per ikiteisminio tyrimo teisėją užduoti apklausiamam asmeniui klausimus. Jei neįmanoma įtariamajam ir kitiems proceso dalyviams sudaryti sąlygų stebėti ir girdėti apklausą iš kitos patalpos, apklausa atliekama įtariamajam ir kitiems proceso dalyviams nedalyvaujant. Tokios apklausos metu padarytas garso ir vaizdo įrašas tuoj po apklausos parodomas įtariamajam ir kitiems proceso dalyviams, kurie per ikiteisminio tyrimo teisėją turi teisę užduoti apklausiamam asmeniui klausimus. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį ir į tai, kad, siekiant užtikrinti nepilnamečio proceso dalyvio apsaugą nuo pernelyg didelio žalingo baudžiamojo proceso poveikio ir jo parodymų patikimumą, taip pat išvengti galimo teisės į gynybą pažeidimo, svarbu kaltinamajam (jo gynėjui) suteikti galimybę užduoti klausimus nukentėjusiajam (liudytojui) dar ikiteisminio tyrimo metu. Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal BPK galima situacija, kai liudytojais ir nukentėjusieji

apklausiami pas ikiteisminio tyrimo teisėją dar nenustačius galimai nusikalstamą veiką padariusio asmens. Pati savaime tokia apklausa yra teisėta. Kita vertus, tai nereiškia, kad asmuo, kuriam vėliau pareiškiami įtarimai, dėl to praranda teisę užduoti klausimus tokiems liudytojams ikiteisminio tyrimo metu ar vėliau teisme. Kasacinis teismas pabrėžė, kad, skirtingai nei nurodoma prokuroro kasaciniame skunde, nepilnamečių nukentėjusiųjų apklausų pas ikiteisminio tyrimo teisėją ir jų rezultatų vertinimas priimant galutinį sprendimą byloje yra susijęs ne su techninio pobūdžio taisyklėmis, o su konstitucinio baudžiamojo proceso teisės principo – teisės į gynybą, be kita ko ir teisės užduoti klausimus liudytojams, įgyvendinimu.

Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad nepilnamečiai ikiteisminio tyrimo metu buvo apklausti, kai P. S. nebuvo įteiktas pranešimas apie įtarimą, todėl jis jų apklausose nedalyvavo (neturėjo teisės dalyvauti), tačiau šių apklausų metu nebuvo laikytasi BPK 186 straipsnio reikalavimo daryti garso ir vaizdo įrašą, kuris užtikrina galimybę nedalyvavusiems apklausoje asmenims, taip pat ir gynybai, matyti ir girdėti, kaip vyko apklausa. O patys apklausų protokolai yra labai lakoniški, juose labai glaustai išdėstytos įvykio aplinkybės, nenurodyti apklausoje dalyvavusių asmenų klausimai (jei tokie buvo užduoti), protokoluose taip pat užfiksuota, kad apklausos vyko labai trumpai – nuo 15 iki 25 minučių. Tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismai siekė apklausti nepilnamečius nukentėjusiuosius ir liudytoją pakartotinai pas ikiteisminio tyrimo teisėją, tačiau jų atstovai pagal įstatymą nesutiko leisti pakartotinai apklausti jų vaikų. Išsiskyrė tik teismų pozicijos – pirmosios instancijos teismas apkaltinamąjį nuosprendį pagrindė byloje esančiais nepilnamečių parodymais, o apeliacinės instancijos teismas šių parodymų nepripažino įrodymais.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad nepilnamečių nukentėjusiųjų ir liudytojos parodymai yra itin svarbūs šioje byloje. Jų atstovai pagal įstatymą turėjo teisę spręsti dėl vaikų dalyvavimo proceso veiksmuose, tačiau šiuo atveju baudžiamojoje byloje nėra duomenų, kurie leistų daryti išvadą, kad jų nedalyvavimo pakartotinėje apklausoje laikantis nepilnamečių apklausoms keliamų reikalavimų priežastis turėtų būti pripažįstama svarbia, kaip ji aiškinama teismų praktikoje (dėl apklausos teisme gali būti psichinė trauma ar kitokių sunkių pasekmių, kurių buvimas ar reali grėsmė paprastai patvirtinama medicininio pobūdžio duomenimis). Kasacinis teismas atkreipė dėmesį ir į tai, kad apeliacinės instancijos teismas nuosprendyje detaliai išdėstė duomenis, kuriuos įvertinęs konstatavo, kad nepilnamečių nukentėjusiųjų ir liudytojos parodymų nepatvirtina kiti baudžiamosios bylos duomenys (taip pat ir medicininiai) ar asmenys.

Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, kasacinis teismas pritarė apeliacinės instancijos teismo išvadai, kad nepilnamečių nukentėjusiųjų ir nepilnamečių liudytojos apklausų pas ikiteisminio tyrimo teisėją būdas ir jų rezultatų fiksavimas turėjo tiesioginės įtakos parodymų patikimumui, todėl nepilnamečių parodymai nepripažintini įrodymais, nes neatitinka BPK 20 straipsnio 1, 2, 4 dalių nuostatų, ir konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai priėmė išteisinamąjį nuosprendį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-976/2019

III. CIVILINĖS BYLOS

Daiktinė teisė

Dėl negatoriniam ieškiniui keliamų reikalavimų

Ieškovas (metalinio garažo savininkas) prašė uždrausti atsakovei (metalinų garažų statybos ir eksploatavimo bendrijai) sudaryti jam kliūtis patekti į žemės sklypą, kuriame yra jam priklausantis garažas, įpareigojant pašalinti pastatytą kelio užtvaramą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė. Apeliacinės instancijos teismas ieškinį patenkino.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad jeigu savininkui yra trukdoma ar kitaip suvaržoma naudoti daiktą pagal paskirtį, tai yra pagrindo spręsti, jog yra pažeidžiamos savininko teisės ir jos teismo turi būti ginamos patenkinant negatorinio ieškinio reikalavimus. Statinio savininkas, naudodamas jį pagal paskirtį, turi turėti galimybę į jį pakliūti, t. y. prie jo prieiti pats ar, nepažeisdamas įstatymų ir

kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų, leisti naudotis kitiems. Priėjimas prie statinio turi būti suprantamas pagal konkrečias aplinkybes kaip galimybė patekti su daiktais, įranga, transportu ar kitokiu turtu, kuris reikalingas tam daiktui panaudoti savininko naudai ir interesais. Garažo savininkas, naudodamas šį statinį pagal paskirtį transporto priemonei ir jos reikmenims ar įrangai laikyti, turi teisę prie jo patekti per žemės sklypą, kuriame garažas pastatytas, su transporto priemone ir kitais daiktais, kurie reikalingi transporto priemonei naudoti. Patekimo į žemės sklypą, kuriame yra savininko garažas, sąlygos ir jų įgyvendinimas turi būti tokie, kad nepažeistų statinio savininko teisės naudotis garažu. Savininko teisės yra pažeidžiamos, jeigu asmuo be teisinio pagrindo atliko veiksmus ar kitaip sudarė sąlygas, dėl kurių daikto savininkas neturi galimybės daiktu naudotis pagal paskirtį arba naudojimąsi nuosavybės teise yra kitu būdu suvaržytas.

Kasacinis teismas išaiškino, kad ginant savininko teises nuo kito asmens statybos būdu sukurto daikto naudojimu daromo neigiamo poveikio ne visais atvejais būtina ginčyti statybos leidimą ar įrodyti kitų statybos veiklos teisinių reikalavimų pažeidimą. Statybą leidžiančio dokumento pripažinimas negaliojančiu ir neteisėtos ar savavališkos statybos padarinių šalinimas civilinėje byloje dėl nuosavybės teisės gynimo negatoriniu ieškiniu gali būti svarbūs tuo atveju, jeigu nustatomas priežastinis ryšys tarp neteisėtos ar savavališkos statybos ir savininko teisių pažeidimo. Statinys gali būti pastatytas nepadarant pažeidimų, tačiau savininko teisės pažeidžiamos statybos rezultato naudojimu, pavyzdžiui, galimybės savininkui patekti prie jo garažo panaikinamos dėl užtvaro naudojimo, nesuteikiant garažo savininkui galimybės valdyti užtvaro. Tokiu atveju ginant savininko teises neturi reikšmės, ar užtvaras įrengtas turint reikiamus leidimus ir tinkamai įvykdžius visus statybos teisinius reikalavimus. Statinio savininkas gina savo privatų interesą – netrukdomai naudotis nuosavybe. Todėl jį įgyvendindamas jis turi teisę remtis tomis aplinkybėmis, kurios parodo jo, kaip savininko, teisių pažeidimą, ir reikalauti įgyvendinti priemones, kurios tą pažeidimą pašalintų.

Teismas, gindamas savininko teises pagal negatorinį ieškinį, tenkina savininko reikalavimus ta apimtimi, kiek konkrečiu atveju reikia, t. y. veiksmingai pašalina savininko teisių suvaržymą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad kai negatorinio ieškinio reikalavimai suformuluoti netinkamai (labai abstrakčiai arba labai detaliam ir konkrečiam), teismas, įvertinęs, kad ieškiniu siekiama pašalinti savininko teisių pažeidimus, turi taikyti proporcingas savininko teisių gynimo priemones. Jos turi užtikrinti, kad savininko teisių pažeidimą sukeliančios aplinkybės būtų pašalintos. Kito, nei nurodyta ieškinyje, savininko teisių gynimo būdo pritaikymas nelaikomas ieškinio ribų peržengimu, nes pačiu negatoriniu ieškiniu siekiama apginti savininko teises. Tačiau, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 8 straipsnyje reglamentuotą kooperacijos (bendradarbiavimo) principą, teismas turi su bylos šalimis aptarti savininko galimo teisių gynimo būdo parinkimą.

Atsižvelgdamas į tai, kad teismai neįsigilino į reiškiamą reikalavimą apginti ieškovo teisę naudoti daiktą (metalinį garažą) ir neparinko konkrečioje situacijoje iš dalies ieškovo reikalavimus atitinkantį pažeidžiamų jo teisių pašalinimo būdą, kasacinis teismas šią bylos dalį perdavė nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-143-695/2019

Šeimos teisė

Dėl kreditorių reikalavimo pareiškimo galimybės atskiroje nei santuokos nutraukimo byloje

Ieškovai prašė priteisti iš atsakovės (ieškovės sūnaus buvusios sutuoktinės) skolą. Ieškinyje jie nurodė, kad nutraukiant atsakovės ir ieškovės sūnaus santuoką liko neišspręstas klausimas dėl buvusiems sutuoktiniams ieškovų paskolintos sumos grąžinimo; nors paskola buvo suteikta solidariai abiem sutuoktiniams, tačiau ieškovai sutiko, kad prievolė grąžinti skolą būtų padalyta perpus. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino. Apeliacinės instancijos teismas bylą nutraukė, konstatavęs, kad atsakovė kreipėsi į teismą su prašymu atnaujinti santuokos nutraukimo bylą.

Pagal kasacinio teismo praktiką kreditoriai, kurių teisės pažeistos išsprendus santuokos nutraukimo teisinių pasekmių klausimus, jas pirmiausia turi ginti kreipdamiesi dėl proceso atnaujinimo santuokos nutraukimo byloje ir, tik nesant galimybių apginti pažeistas teises šiuo būdu, reikšti ieškinį teisme kitais įstatyme nustatytais pagrindais. Plėtodamas šią praktiką, kasacinis teismas išaiškino, kad tuo atveju, jei kreditorius nelaiko, kad teisme išsprendus santuokos nutraukimo teisinių pasekmių klausimą yra nuspręsta dėl jo teisių ar pareigų, nėra teisinio pagrindo įpareigoti kreditorių dėl jo teisių gynbos kreiptis dėl proceso atnaujinimo santuokos nutraukimo byloje ar varžyti kreditoriaus teisę kreiptis į teismą su atskiru ieškiniu. Visgi, kasacinis teismas pažymėjo, kad po santuokos nutraukimo naujai pareikštas kreditoriaus reikalavimas buvusiems sutuoktiniams arba vienam iš sutuoktinių gali turėti įtakos santuokos nutraukimo byloje išspręstiems buvusių sutuoktinių turtiniams santykiams. Dėl to naujai pareikštas kreditoriaus reikalavimas gali būti pagrindas buvusiems sutuoktiniams arba vienam iš jų inicijuoti proceso atnaujinimą santuokos nutraukimo byloje, siekiant įvertinti naujai pareikšto kreditoriaus reikalavimo įtaką buvusių sutuoktinių turtinėms teisėms ir pareigoms. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, jog jei neįmanoma išspręsti bylos pagal naujai pareikštą kreditoriaus reikalavimą neatnaujinus bylos dėl santuokos nutraukimo pasekmių, byla dėl skolos priteisimo turėtų būti stabdoma, kol bus išspręsta santuokos nutraukimo byla, kurioje atnaujintas procesas, ir tik tada sprendžiama dėl skolos priteisimo.

Kasacinis teismas konstatavo, kad nagrinėjamos bylos dalykas yra skolos priteisimas, o byloje dėl santuokos nutraukimo bylos proceso atnaujinimo atsakovė prašo nustatyti prievolės ieškovams pobūdį – pripažinti, kad prievolė ieškovams yra asmeninė buvusio sutuoktinio prievolė, o nustačius bendrą šios prievolės pobūdį, pakeisti sutuoktinių turto padalijimą, priteisiant atsakovei iš buvusio sutuoktinio atitinkamo dydžio kompensaciją už jam tenkančią didesnę turto dalį. Kasacinis teismas padarė išvadą, kad šios ir santuokos nutraukimo bylos dalykas nėra tapatus. Aplinkybė, kad atsakovė santuokos nutraukimo byloje ginčija savo atsakomybę pagal prievolę ir nurodo, kad už ją atsakingas jos buvęs sutuoktinis, nesudaro kliūčių nagrinėjamoje byloje įvertinti prievolės pobūdį ir nustačius, kad ieškinyje pareikštas ne tam atsakovui, taikyti CPK 45 straipsnyje nustatytas pasekmes. Dėl to kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nutraukė bylą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad tas pats klausimas – prievolės pagal ieškovų reikalavimą pobūdis – negali būti paraleliai nagrinėjamas byloje dėl priteisimo ir atnaujintoje byloje dėl santuokos nutraukimo. Ieškinyje šioje byloje pareikštas anksčiau nei prašymas dėl proceso atnaujinimo santuokos nutraukimo byloje, todėl būtent šioje byloje turi būti įvertinta, ar atsakovė atsakinga pagal pareikštą ieškinį. Jei šis klausimas negali būti išspręstas neišsprendus atnaujintos santuokos nutraukimo bylos, byla dėl priteisimo turėtų būti stabdoma, kol bus išnagrinėta atnaujinta santuokos nutraukimo byla. Atskirais atvejais ir esant CPK 136 straipsnio 4 dalyje nustatytoms sąlygoms gali būti sprendžiamas klausimas dėl bylos pagal naujai pareikštą kreditorių ieškinį sujungimo su atnaujinta byla dėl santuokos nutraukimo teisinių pasekmių. Apeliacinės instancijos teismui netinkamai nustačius bylos dalyką, byla perduota šiam teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-142-915/2019

Dėl teismo nutartimi patvirtinta taikos sutartimi nustatytos tėvo su vaikais bendravimo tvarkos priverstinio vykdymo

Antstolė prašė skirti skolininkui (suinteresuotas asmuo), nevykdančiam taikos sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių įtvirtintos pareigos bendrauti su savo vaikais, baudą išieškotojos (vaikų motinos) naudai. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai prašymą tenkino.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad suinteresuotas asmuo turi ne tik teisę, bet ir pareigą bendrauti su savo vaikais tam, kad būtų patenkintas vaikų poreikis ir teisė bendrauti su savo tėvu bei įgyvendintos tėvo pareigos rūpintis savo vaikais. Buvę sutuoktiniai susitarė, jog tuo atveju, jei dėl objektyvių priežasčių nėra galimybės laikytis sutartos bendravimo tvarkos, pastarasis laikas gali būti kompensuojamas kitu sutartu laiku. Taikos sutartimi suinteresuotas asmuo patvirtino, jog jam

yra žinoma, kad pagal CPK nuostatas sudaryta ir teisme patvirtinta taikos sutartis tampa priverstinai vykdytinu dokumentu. Teismų byloje nebuvo nustatyta, kad suinteresuotas asmuo neturėtų galimybės laikytis teismo nutartimi patvirtintos bendravimo su vaikais tvarkos. Kasacinio teismo vertinimu, suinteresuoto asmens nurodytos tokios aplinkybės kaip sveikatos sutrikimai, nuosavo būsto neturėjimas, rūpestis kitais dviem nepilnamečiais vaikais gali būti pripažįstamos kaip objektyvios ir pateisinančios bendravimo tvarkos nesilaikymą atskirais, pavieniais atvejais, kai nėra galimybės sutarti dėl bendravimo su vaikais tvarkos konkrečiu atveju, tačiau jos negali būti pagrindas visiškai nesilaikyti nustatytos bendravimo su vaikais tvarkos ir su jais nebendrauti. Byloje nenustatyta, kad suinteresuotas asmuo su vaikais bendrautų kita nei nustatyta taikos sutartimi forma (pvz., telefonu, internetu ir pan.). Todėl kasacinis teismas pripažino pagrįsta apeliacinės instancijos teismo išvadą, kad suinteresuotas asmuo nevykdo taikos sutarties.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad suinteresuotas asmuo, esant priešasčių, dėl kurių jis negali vykdyti teismo nutartimi patvirtintos taikos sutarties, t. y. konkrečiu joje įtvirtintu būdu vykdyti savo kaip tėvo pareigų, turi galimybę kreiptis į teismą, prašydamas nustatyti kitokią laiko, vietos, būdo prasme bendravimo su vaikais tvarką nei šiuo metu nustatyta, bet ne atsisakyti ją vykdyti. Tačiau taikos sutartis, kuria būtų nustatyta galimybė tėvui nevykdyti savo pareigos bendrauti su vaikais, prieštarautų imperatyviosioms Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 3.155 straipsnio 2 dalyje ir 3.170 straipsnio 1 dalyje įtvirtintoms teisės normoms bei viešajam interesui, todėl teismo negalėtų būti tvirtinama.

Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, kasacinis teismas paliko nepakeistą apeliacinės instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-160-378/2019

Civilinė atsakomybė

Dėl vaikų socializacijos centro atsakomybės sąlygų

Ieškovai prašė priteisti neturtinės žalos atlyginimą iš vaikų socializacijos centro bei iš atsakovo. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai neturtinės žalos atlyginimą ieškovams priteisė tik iš atsakovo. Byloje sprendžiamas klausimas dėl vaikų socializacijos centro (ne)tinkamo pareigos užtikrinti nepilnamečiams asmenims saugią aplinką ir auklėti bei prižiūrėti, kad šie nedarytų nusikalstamų veikų, vykdymo.

Kasacinis teismas nurodė, kad ieškovų patirta prievarta patenka į Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 3 straipsnio (kankinimo, nežmoniško ar žeminančio elgesio draudimas) taikymo sritį. Kadangi privataus gyvenimo, ginamo pagal Konvencijos 8 straipsnį, sąvoka apima asmens fizinį ir psichinį neliečiamumą, ieškovų ugdymo įstaigoje, kurioje jie ne tik mokėsi, bet ir gyveno, patirta prievarta patenka ir į šios nuostatos taikymo sritį. Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką valstybė, veikdama per mokymo institucijas (įstaigas), turi prisiimti atsakomybę už jai patikėtus vaikus. Kasacinis teismas pažymėjo, jog atsižvelgiant į teisinį vaikų socializacijos centro reglamentavimą darytina išvada, kad tai yra specifinė ugdymo įstaiga – speciali auklėjimo ir drausmės įstaiga. Vaikai socializacijos centro žinioje bei priežiūroje yra nuolatos: jie centro teritorijoje yra ugdomi, taip pat joje gyvena; vaikai privalo laikytis specifinio režimo, jiems taikomi tam tikri apribojimai ir drausminės priemonės. Vaiko socializacijos centro nuostatuose, galiojusiuose nusikalstamos veikos padarymo metu, buvo įtvirtintas ir uždavinys užtikrinti palankias ir saugias psichosocialinės ir fizinės aplinkos sąlygas, silpninant negatyvios patirties ir aplinkos įtaką mokinio elgesiui ir asmenybės raidai. Taigi vaikų socializacijos centras turėjo pareigą užtikrinti teisės aktų reikalavimus atitinkančią sveiką, saugią mokymosi ir ugdymosi aplinką. Kasacinis teismas, atsižvelgdamas į nurodytą teisinį reglamentavimą bei įvertinęs vaikų socializacijos centro specifiškumą, taip pat vaikų, patenkančių į šią įstaigą, ypatumus, susijusius, viena vertus, su galimu tam tikru jų pavojingumu, o kita vertus – pažeidžiamumu, darė išvadą, kad vaikų saugumo užtikrinimas yra vienas iš esminių reikalavimų, keliamų šiam centrui. Kasacinis teismas pažymėjo, kad priežiūros pareiga užtikrinant vaikų

saugumą reiškia ne besąlygišką rezultato reikalavimą, o reikalavimą pagal įstaigos kompetenciją imtis visų pagrįstų priemonių, kad būtų užkirstas kelias tokiam pavojui. Išvados dėl to, ar įstaiga nurodytų priemonių ėmėsi, turi būti daromos remiantis išsamiau konkrečių bylos aplinkybių ir įstaigos darbuotojų veiksmų ir neveikimo bei to padarinių analize atsižvelgiant į jų veiklą reglamentuojančius teisės aktus, taip pat pirmiau išdėstytus bendruosius Lietuvos teisės ir Konvencijos reikalavimus.

Kasacinis teismas, remdamasis byloje surinktais duomenimis, padarė išvadą, kad nusikalstamos veikos padarymo dieną buvo pažeistas reikalavimas dėl maksimalaus vaikų skaičiaus grupėje, o tai yra vienas iš esminių reikalavimų, padedančių užtikrinti vaikų saugumą. Visi vaikai, neatsižvelgiant į jų individualias savybes, t. y. vaiko amžių, fizines ir psichines savybes, ir atvykimo laiką, centre buvo paskirti į vieną grupę pažeidžiant teisės aktų reikalavimus. Dėl to kasacinis teismas sprendė, kad šie pažeidimai yra pagrindas spręsti dėl atsakomybės taikymo vaikų socializacijos centrui. Be to, kasacinis teismas pažymėjo, kad reikšmingos yra ir kitos aplinkybės: nors tam tikrų patalpų vaizdo stebėjimo ir įrašymo sistema buvo įdiegta, tačiau nebuvo asmens, kuris stebėtų kamerų vaizdą realiu laiku, dėl to vaizdo kameros neužtikrino vaikų saugumo; bylą nagrinėję teismai nesiaiškino ir nevertino, ar vasaros metu vaikams buvo suteikiama teisė eiti į atitinkamas patalpas be auklėtojo ar kito asmens priežiūros; ar vaikus prižiūrėjęs auklėtojas elgėsi tinkamai, pagal nustatytą tvarką, užtikrino jų saugumą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad iš baudžiamajoje byloje priimtų teismų procesinių sprendimų matyti, jog atskiri vaikų socializacijos centro darbuotojai baudžiamajame procese buvo apklausti kaip liudytojai, tačiau ši įstaiga baudžiamajame procese nedalyvavo, jokio procesinio statuso šiame procese neturėjo, šio asmens, taip pat atskirų jo darbuotojų veiksmų teisėtumo vertinimas nebuvo baudžiamosios bylos dalykas. Dėl to civilinėje byloje savarankiškai reikia tirti ir vertinti visų vaikų socializacijos centro civilinės atsakomybės sąlygų buvimą.

Kasacinis teismas, sprenddamas dėl galimybės priteisti neturtinę žalą iš vaikų socializacijos centro, pažymėjo, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyse ne kartą konstatuota, jog tais atvejais, kai neturtinės žalos atlyginimo, kaip konstitucinio principo, neužtikrina galiojantys įstatymai, reikia tiesiogiai remtis konstitucinėmis žalos atlyginimo nuostatomis. Kadangi ieškovo prašoma priteisti neturtinę žalą dėl vaikų socializacijos centre kito nepilnamečio padarytos nusikalstamos veikos atsirado galiojant Konstitucijai, todėl buvo konstatuota ieškovo teisė į neturtinės žalos atlyginimą remiantis tiesiogiai Konstitucija ir atsižvelgiant į Konvencijos reikalavimus.

Atsižvelgdamas į išdėstytas aplinkybes, kasacinis teismas teismų procesinius sprendimus panaikino ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-20-403/2019

Sutarčių teisė

Dėl netinkamos kokybės daikto pirkėjo teisių gynimo būdų

Ieškovas prašė priteisti iš atsakovės už jai gražintą netinkamos kokybės laikrodį sumokėtus pinigus. Pasak ieškovo, iš atsakovės įsigytas prabangus laikrodis nuolat gedo, todėl ieškovas pasirinko teisę nutraukti pirkimo–pardavimo sutartį ir susigrąžinti už laikrodį sumokėtą kainą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad vartojimo sutarčių atveju pardavėjas visais atvejais garantuoja daiktų kokybę (garantija pagal įstatymą). Pirkėjo – vartotojo teisės nusipirkus netinkamos kokybės daiktą įtvirtintos CK 6.363 straipsnyje. Aktualioje bylai ir iki 2014 m. birželio 13 d. galiojusioje CK 6.363 straipsnio redakcijoje pirkėjo teisė vienašališkai nutraukti sutartį tiesiogiai nebuvo siejama su jokiais apribojimais (net ir neesminiai daikto trūkumai galėjo būti pagrindas vartotojui nutraukti sutartį ir pareikalauti gražinti sumokėtą kainą), tačiau vartotojo pasirinktas teisių gynimo būdas turėjo atitikti proporcingumo kriterijų. Nors nuo 2014 m. birželio 13 d. CK 6.363 straipsnio 8 dalis papildyta nustatant, kad pirkėjas neturi teisės nutraukti sutarties,

jeigu daikto trūkumas yra mažareikšmis, tačiau pagal šiam ginčui spręsti aktualią materialiąją teisę nustatyti prekės trūkumai ieškovo teisės nutraukti sutartį kontekste yra vertinami ne mažareikšmiškumo, o proporcingumo aspektu.

Apžvelgiamoje byloje buvo nustatyta, kad parduotas laikrodis turėjo trūkumų, todėl vartotojo teisė gauti kokybišką prekę buvo pažeista, dėl to kasacinis teismas sprendė, ar ieškovo pasirinktas teisės gynimo būdas yra proporcingas, t. y. įsigyto laikrodžio kokybės trūkumas tiek svarbus, jog sudarytų pagrindą nutraukti sutartį ir susigrąžinti pinigus. Pagal 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų vartotojas pirmiausia turi teisę reikalauti užtikrinti, kad prekė atitiktų sutartį – pataisyti prekę arba ją pakeisti. Jei prekės atitiktis negali būti užtikrinta, jis gali reikalauti sumažinti kainą arba atsisakyti sutarties. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje pažymėta, kad sutarties neatitinkančių prekių taisymas ar keitimas turi būti atliekamas ne tik nemokamai, bet ir per protingą laiką bei nesukeliant didelių nepatogumų vartotojui. Pagal minėtą direktyvą teisės gynimo priemonė laikoma neproporcinga, jeigu ja, palyginti su alternatyvia teisės gynimo priemone, pardavėjui nustatomos nepagrįstos išlaidos.

Kasacinis teismas įvertino, kad ieškovo įsigytas laikrodis buvo specialios ribotos serijos, o atsakovei neturint kito tokio šios serijos laikrodžio, pakeisti šio laikrodžio buvo neįmanoma. Dėl to po pirmojo remonto ieškovui grąžintas tuo pačiu unikaliu numeriu pažymėtas laikrodis, kasacinio teismo vertinimu, laikytinas pataisytu, o ne pakeistu nauju daiktu. Dėl laikrodžio gedimų ir užtrukusio remonto vartotojas ilgą laiką negalėjo naudoti prekės ir tai jam sukėlė didelius nepatogumus. Taigi vartotojas iš esmės negavo to, ko siekė sudarydamas pirkimo–pardavimo sutartį – turėti geros kokybės prabangų laikrodį ir juo naudotis pagal paskirtį. Kasacinis teismas konstatavo, kad laikrodžio kokybės trūkumų šalinimas jį remontuojant nepripažintinas tinkamu vartotojo teisių apgynimu, todėl ieškovo pasirinktas teisių gynimo būdas reikalaujant nutraukti sutartį ir grąžinti sumokėtus pinigus yra proporcingas sutarties pažeidimui. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas ieškovo ieškinį patenkino.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-158-469/2019

Dėl sandorio negaliojimo ir sutarties pažeidimo atribojimo

Ieškovė prašė priteisti iš atsakovės skolą pagal reikalavimo perleidimo sutartį. Atsakovė priešieškiniu prašė pripažinti niekine ir negaliojančia trečiojo asmens ir ieškovės sudarytą reikalavimo perleidimo sutartį, kaip pažeidžiančią atsakovės ir trečiojo asmens sudarytos statybos rangos sutarties nuostatą be atsakovės išankstinio raštiško sutikimo neperleisti savo reikalavimų ar reikalavimo teisių pagal šią sutartį tretiesiems asmenims. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė, priešieškinių tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad sandorių negaliojimo institutas taikytinas tuo atveju, kai sprendžiama, ar sutartis sudaryta teisėtai. Taikant CK 1.80 straipsnio 1 dalį, sprendžiama, ar sutarties sudarymas joje šalių sutartomis sąlygomis neprieštarauja imperatyviosioms įstatymo normoms. Nors sutartis neturi prieštarauti imperatyviosioms teisės normoms, tačiau pati sutartis nelaikytina imperatyviaja teisės norma. Tai, kad sutartis vykdoma nesilaikant jos teisėtų sąlygų, reiškia sutarties pažeidimą, bet ne sandorio negaliojimą. Taigi sandorių negaliojimo institutas negali būti taikomas sutarties pažeidimo atveju, nes tai neatitiktų sandorių negaliojimo paskirties. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ne CK 6.101 straipsnio 1 dalies (reglamentuojančios kreditoriaus teisę perleisti reikalavimą ar jo dalį kitam asmeniui), o būtent CK 6.102 straipsnio norma, įtvirtinanti konkrečius atvejus, kuriais draudžiama perleisti reikalavimą, laikytina imperatyviaja, nuo kurios šalys negali nukrypti. Taigi net ir tuo atveju, kai sutarties šalys susitaria dėl reikalavimo teisės perleidimo tik esant skolininko sutikimui, toks šalių susitarimas *a priori* (iš anksto, nepatikrinus) negali būti prilyginamas imperatyviajai įstatymo normai. Sutartyje nustatyto draudimo pažeidimas yra sutarties sąlygos pažeidimas, dėl kurio gali kilti sutartinė atsakomybė.

Byloje nustatyta, kad atsakovės ir trečiojo asmens sudarytoje statybos rangos sutartyje buvo nustatytas draudimas be atsakovės sutikimo perleisti reikalavimą tretiesiems asmenims, tačiau

trečiasis asmuo perleido savo reikalavimą ieškovei be atsakovės sutikimo. Kasacinis teismas konstatavo, kad tokiu atveju reikalavimo perleidimo sutartis negalėjo būti pripažinta niekine CK 1.80 straipsnio pagrindu, kaip prieštaraujanti CK 6.101 straipsnio 1 daliai. Trečiasis asmuo, sudarydamas reikalavimo perleidimo sutartį su ieškove, pažeidė ne imperatyviąją nuostatą, o trečiojo asmens ir atsakovės sudarytos statybos rangos sutarties sąlygą, draudžiančią perleisti reikalavimą nesant atsakovės sutikimo. Toks trečiojo asmens veiksmas yra kvalifikuotinas kaip sutarties nevykdymas CK 6.205 straipsnio 1 dalies prasme, todėl kitos sutarties šalies teisės galėtų būti ginamos taikant sutartį pažeidusiai šaliai sutartinę atsakomybę.

Atsižvelgdamas į išdėstytas aplinkybes, kasacinis teismas priešieškinio reikalavimus atmetė, o bylos dalį dėl ieškinio reikalavimų pagrįstumo grąžino pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-161-684/2019

Civilinio proceso teisė

Dėl bylinėjimosi išlaidų, susijusių su bylos dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjimu Europos Sąjungos Teisingumo Teisme, atlyginimo

Ieškovė, be kitų bylinėjimosi išlaidų, prašė atlyginti išlaidas, susijusias su bylos dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjimu Teisingumo Teisme (už pasirengimą bylos nagrinėjimui, atstovavimą, lėktuvo bilietus, viešbutį).

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2018 m. gruodžio 14 d. nutarimu (bylos Nr. 16/2017) nusprendė, kad CPK 93 straipsnio 6 dalis, pagal kurią bylinėjimosi išlaidos, susidariusios, be kita ko, dėl teismo kreipimosi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją, proceso dalyviams nepaskirstomos, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisinės valstybės, teisingumo principams. Dėl to kasacinis teismas sprendė dėl šių ieškovės patirtų išlaidų atlyginimo.

Rekomendacijose dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalaus dydžio, patvirtintose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) (toliau – Rekomendacijos), nėra reglamentuotas maksimalus priteistinas turėtų atstovavimo išlaidų atlyginimas bylą nagrinėjant Teisingumo Teisme. Spręsdamas dėl išlaidų už rašytinių paaiškinimų Teisingumo Teismui parengimą dydį, kasacinis teismas vadovavosi ankstesne savo praktika, pagal kurią tokiu atveju įstatymo analogijos pagrindu taikytinas Rekomendacijų 8.2 punkte nustatytas koeficientas už ieškinio, priešieškinio, atsiliepimo į ieškinį ar priešieškinį parengimą. Plėtodamas aptartą praktiką, kasacinis teismas sprendė, kad, nustatant išlaidų už atstovavimą Teisingumo Teismo posėdyje dydį, galėtų būti taikomas Rekomendacijų 8.19 punkte nustatytas koeficientas už vieną teisinių konsultacijų, atstovavimo teisme, pasirengimo teismo ar parengiamajam posėdžiui valandą, dalyvavimo derybose dėl taikos sutarties sudarymo valandą ar asmens atstovavimo ikiteisminėse ginčų sprendimo institucijose, jeigu tas pats ginčas vėliau tapo teisminis, valandą. Sprendžiant dėl vykimo į Teisingumo Teismą ir gyvenamojo ploto nuomos Liuksemburge galimų priteisti dydžių pagal analogiją vadovautasi Rekomendacijų 3 punktu. Kadangi vykstama į kitą valstybę dalyvauti posėdyje Teisingumo Teisme, tokiu atveju taikytinos Lietuvos Respublikos finansų ministro 1996 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. 116 patvirtintos Dienpinigių ir gyvenamojo ploto nuomos normos vykstantiems į užsienio komandiruotes. Pagal Teisingumo Teismo statuto nuostatas bylų šalims šiame teisme turi teisę atstovauti tik advokatas, turintis leidimą verstis advokato praktika valstybės narės ar kitos valstybės, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis, teisme. Kadangi kitiems šalių atstovams atstovauti Teisingumo Teisme neleidžiama, tai tokiu atveju išlaidos, susijusios su ginčo šalies atstovo, nesančio advokatu, vykimu į Liuksemburgą, ir gyvenamosios patalpos nuomos išlaidos nepriskirtinos prie priteistinių iš kitos šalies bylinėjimosi išlaidų (CPK 88 straipsnio 1 dalies 10 punktas).

Įvertinęs bylinėjimosi išlaidų atitikimą Rekomendacijoms bei tai, kad tik advokatas gali atstovauti Teisingumo Teisme, kasacinis teismas atitinkamai sumažino prašomų priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimo dydį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-150-611/2019

Dėl procesinių dokumentų įteikimo vykdymo procese ir baudos skyrimo darbdaviui už antstolio reikalavimų nevykdymą

Antstolė prašė juridinio asmens vadovui skirti baudą arba areštą už jos patvarkymo dėl skolos išieškojimo iš skolininko darbo užmokesčio nevykdymą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pareiškimą tenkino ir skyrė baudą. Tarp šalių kilo ginčas dėl antstolės patvarkymo įteikimo tinkamumo, nes juridinio asmens vadovas neigė buvęs informuotas apie minėto patvarkymo priėmimą.

Procesinių dokumentų išsiuntimo ir įteikimo vykdymo procese taisyklės įtvirtintos CPK 604–605 straipsniuose, taip pat reikia vadovautis bendrosiomis CPK normomis, reglamentuojančiomis procesinių dokumentų įteikimą. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad, nors procesinių dokumentų įteikimas juos siunčiant registruotu laišku yra papildoma asmens informuotumo garantija, tačiau tai nėra vienintelis ir teisėtas procesinių dokumentų įteikimo būdas. Todėl svarbiausia yra tai, ar skolininką pasiekė reikalinga ir būtina informacija, o ne tai, koku būdu jis tą informaciją gavo.

Kasacinis teismas nustatė, kad ginčo patvarkymas buvo išsiųstas Juridinių asmenų registre nurodytu bendrovės buveinės adresu, o jį priėmė ir registruotų siuntų įteikimo pranešime pasirašė asmuo, kurio pareigos ar kitokio pobūdžio ryšiai su bendrove pranešime nebuvo nurodyti; duomenų apie pranešime pasirašiusio asmens ryšius su bendrove byloje nepateikta. Atsižvelgdamas į tai, kad suinteresuotas asmuo (bendrovės vadovas) teigė, kad šis asmuo bendrovėje nedirbo ir bendrovei nebuvo žinoma apie jai siųstą antstolės patvarkymą, taip pat kad bendrovė registruotos buveinės adresu veiklos nevykdė, kasacinis teismas konstatavo, jog bauda suinteresuotam asmeniui paskirta tinkamai nenustačius, ar jam buvo žinoma apie antstolės patvarkymą.

Vertindamas argumentus dėl galimybių vykdyti antstolės patvarkymą, kai iki teismo nutarties skirti baudą priėmimo darbo sutartis su skolininku buvo nutraukta, kasacinis teismas pažymėjo, kad nutraukus darbo sutartį su skolininku, darbdavio pareiga vykdyti antstolio patvarkymą dėl išieškojimo iš skolininko darbo užmokesčio baigiasi, darbdavys tik privalo informuoti antstolį apie atliktus mokėjimus bei suteikti kitą CPK 740 straipsnyje nurodytą informaciją. Taigi už laikotarpį, kai pasibaigia darbo santykiai su darbuotoju, darbdavio vadovui arba kitam už sprendimo nevykdymą atsakingam asmeniui negali būti taikomos CPK 585 straipsnyje nustatytos sankcijos. Tačiau tai nepaneigia antstolio teisės prašyti ir teismo teisės skirti baudą antstolio patvarkymo nevykdžiusiam asmeniui už laikotarpį nuo dienos, kai šis, gavęs antstolio patvarkymą, privalėjo pradėti jį vykdyti, iki aplinkybių, dėl kurių išnyksta pareiga vykdyti patvarkymo reikalavimus, atsiradimo (pavyzdžiui, iki skolininko atleidimo iš darbo) dienos, net jei šios aplinkybės atsirado iki teismo nutarties skirti baudą įsiteisėjimo. Taip siekiama užtikrinti antstolio patvarkymų privalomumą, kad antstolio patvarkymo nevykdantis asmuo neišvengtų atsakomybės už savo neveikimą.

Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, kasacinis teismas bylą perdavė nagrinėti apeliacinės instancijos teismui iš naujo ir nuspręsti, ar ginčo patvarkymas buvo tinkamai įteiktas, o, konstatavus pagrindą bendrovės vadovui taikyti baudą, nurodyti konkretų laikotarpį, už kurį skaičiuotina skirtina bauda.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-108-469/2019

Draudimo teisė

Dėl draudimo sutarties įsigaliojimo momento

Ieškovė prašė pripažinti jai teisę reikalauti draudimo išmokos už sūnaus patirtą sveikatos sutrikdymą ir atitinkamai atsakovei (draudimo kompanijai) – prievolę šią išmoką išmokėti. Ieškovė nurodė, kad 2017 m. rugsėjo 19 d. sūnus patyrė nelaimingą atsitikimą. Tą pačią dieną ieškovė sumokėjo draudimo įmoką pagal 2017 m. rugsėjo 6 d. draudimo sutartį, tačiau atsakovė atsisakė išmokėti draudimo išmoką, motyvuodama tuo, kad įvykio metu apdraustasis nebuvo apsidraudęs. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino. Apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė.

CK 6.996 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad draudimo sutartis, jeigu joje nenustatyta ko kita, įsigalioja nuo to momento, kai draudėjas sumoka visą ar pirmą draudimo įmoką (premiją). Ar ginčo draudimo sutarties šalys buvo susitarusios dėl kitokio draudimo sutarties įsigaliojimo momento, turi būti nustatyta vertinant draudimo sutarties sąlygas pagal sutarčių aiškinimo taisykles. Kasacinio teismo vertinimu, byloje nustatytos aplinkybės, t. y. tai, kad tarp šalių (ieškovės ir atsakovės) susiklostė ilgamečiai besitęsiantys draudimo sutartiniai santykiai, draudimo sutartimis buvo nustatytas nepertraukiamas draudimo laikotarpis, turi esminę reikšmę aiškinant ginčo draudimo sutarties įsigaliojimo momentą. Be to, šioje situacijoje taip pat reikšminga aplinkybė, kad draudikas nekoregavo draudimo laikotarpio nei tuo atveju, kai draudimo įmoka buvo sumokėta pavėluotai, nei tuo atveju, kai draudimo įmoka buvo sumokėta diena anksčiau nei sutartyje nurodyta draudimo laikotarpio pradžia. Dėl tokio šalių elgesio kasacinis teismas darė išvadą, kad iš esmės draudimo sutartis galiojo nepertraukiamai, todėl draudimo sutarties įsigaliojimas nepriklausė nuo draudimo įmokos sumokėjimo.

Kasacinis teismas konstatavo, kad ši draudimo sutartis yra vartojimo sutartis, todėl jai taikytinas nesąžiningų sutarties sąlygų kontrolės institutas. Pagal galiojantį teisinį reguliavimą nesąžiningų sąlygų kontrolė taikoma tokioms vartojimo sutarčių sąlygoms, kurios nebuvo individualiai aptartos. Byloje buvo vertinama ginčo draudimo sutartyje nustatyta sutarties sąlyga, apibrėžianti draudimo laikotarpį: „Galioja nuo 2017 m. rugsėjo 10 d. 00.00 val. iki 2018 m. rugsėjo 9 d. 24.00 val. Draudimo sutartis įsigalioja nuo to momento, kai draudėjas sumoka visą ar pirmą draudimo įmoką. Jeigu draudėjas sutartyje numatytu terminu nesumoka pirmos ar visos draudimo įmokos, tai draudimo sutartis neįsigalioja ir anuliuojama be atskiro draudiko pranešimo praėjus 30 dienų po įmokos sumokėjimo termino“. Kasacinis teismas sprendė, kad sutarties sąlygos dalis „Galioja nuo 2017 m. rugsėjo 10 d. 00.00 val. iki 2018 m. rugsėjo 9 d. 24.00 val.“ yra individualiai suderėta sąlyga, nurodanti konkretų draudimo laikotarpį. Tačiau likusi paminėta sąlygos dalis nebuvo šalių aptarta, todėl kasacinis teismas vertino jos atitiktį sąžiningumo reikalavimui. Nors ši ginčo sąlyga gramatiškai suformuluota aiškiai, kasacinis teismas pažymėjo, kad dėl savo santykio su kitomis sutarties sąlygomis bei atsižvelgiant į draudiko elgesį apžvelgiamu atveju ji klaidina vartotoją dėl jam tenkančių ekonominių padarinių. Viena vertus, ji prieštarauja Taisyklių bendrųjų sąlygų punktui, nustatančiam, kad draudimo apsauga įsigalioja kitą dieną 00.00 val. po pinigų gavimo dienos. Net pats draudikas suklydo dėl draudimo apsaugos galiojimo vertinimo. Kita vertus, vertinant šią sutarties sąlygą kartu su sąlyga, apibrėžiančia draudimo laikotarpį konkrečiomis datomis ir valandomis, kaip sukuriančią darnią sutarties įsigaliojimo ir draudimo apsaugos laikotarpio pradžios sistemą, jos nėra pagrindo laikyti aiškia ir suprantama vidutiniam vartotojui atsižvelgiant į draudiko elgesį nurodant mokėjimo dokumente draudimo įmokos sumokėjimo terminą.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos draudimo įstatyme pateiktas draudimo apibrėžimas neleidžia daryti išvados, kad draudimo laikotarpio pradžia pradedama skaičiuoti dar negaliojant draudimo sutarčiai. Apžvelgiamoje byloje taip pat nėra pagrindo daryti išvadą, kad šalys būtų ketinusios draudimo sutartimi nustatyti, jog draudimas pagal ginčo draudimo sutartį yra taikomas ir įvykiams, įvykusiems iki draudimo sutarties įsigaliojimo. Draudimo apsaugos laikotarpio pradžia sutartyje nurodyta nuo 2017 m. rugsėjo 10 d. 00.00 val., tačiau draudikas 2017 m. rugsėjo 6 d. mokėjimo sąskaitoje nurodė, kad ši draudimo įmoka turi būti sumokėta iki 2017 m. rugsėjo 10 d. Tai reiškia, kad draudimo įmoka gali būti sumokėta ir paskutinę termino dieną – 2017 m. rugsėjo 10 d. Jei minėtos sutarčių sąlygos būtų vertinamos kaip darni

sutarties įsigaliojimo ir draudimo apsaugos laikotarpio pradžios sistemą sukurianti sąlyga, būtų galima daryti išvadą, kad draudimo sutartis įsigalioja ne nuo draudimo įmokos sumokėjimo konkrečios valandos, bet nuo tos dienos pradžios – 00.00 val. Iš draudiko procesinių dokumentų galima suprasti, kad draudikas draudimo sutarties įsigaliojimo momentą aiškina ne kaip draudimo įmokos sumokėjimo dieną, bet kaip tos dienos konkrečią valandą, tačiau toks aiškinimas prieštarauja paties draudiko elgesiui šios sutarties atžvilgiu. Teisėjų kolegijos vertinimu, vidutinis vartotojas negali tikėtis, jog jam sumokėjus draudimo įmoką tą dieną, kaip nurodė draudikas, jam dar nebūtų taikoma draudimo apsauga, nors draudimo laikotarpio pradžia yra apibrėžta kaip pradedama skaičiuoti nuo 00.00 val.

Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, kasacinis teismas sprendė, kad ginčo sutarties sąlyga „Draudimo sutartis įsigalioja nuo to momento, kai draudėjas sumoka visą ar pirmą draudimo įmoką. Jeigu draudėjas sutartyje numatytu terminu nesumoka pirmos ar visos draudimo įmokos, tai draudimo sutartis neįsigalioja ir anuliuojama be atskiro draudiko pranešimo praėjus 30 dienų po įmokos sumokėjimo termino“ nėra aiški ir suprantama, todėl pripažino ją nesąžininga; dėl to panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-152-1075/2019

Bankroto ir restruktūrizavimo teisė

Dėl reikalavimų tenkinimo eilės restruktūrizavimo byloje

Trečiasis asmuo Valstybinė mokesčių inspekcija (toliau – ir VMI) restruktūrizavimo byloje prašė patikslinti jos finansinio reikalavimo tenkinimo eilę ir, be kita ko, nustatyti, kad gyventojų pajamų mokesčio nepriemoka su delspinigiais, susidarę nuo darbuotojams mokėtino darbo užmokesčio, yra pirmosios eilės reikalavimas. Pirmosios instancijos teismas prašymą tenkino, apeliacinės instancijos teismas – atmetė. Byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl VMI reikalavimo prioriteto tais atvejais, kai darbuotojui darbo užmokestis jau yra išmokėtas, tačiau su juo susijęs gyventojų pajamų mokestis bei delspinigiai nebuvo išskaičiuoti ir sumokėti į biudžetą.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo (toliau – ir ĮRĮ) 13 straipsnio 3 dalyje reglamentuojami pirmąja eile tenkinami reikalavimai dėl gyventojų pajamų mokesčio sumokėjimo neskirstomi pagal tai, ar darbo užmokestis darbuotojui sumokėtas iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo, ar bus tenkinamas patvirtintus restruktūrizavimo planą. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (toliau – GPMĮ) 23 straipsnio 1 dalyje nustatyta mokesčių išskaičiuojančio asmens pareiga, išmokant išmokas, pagal mokesčio mokėjimo tvarką priskiriamas gyventojų A klasės pajamoms, apskaičiuoti, išskaičiuoti ir sumokėti į biudžetą gyventojų pajamų mokesčių. GPMĮ 23 straipsnio 4–6 dalyse detalizuojami šios pareigos vykdymo terminai, kai mokamos su darbo santykiais arba jų esmę atitinkančiais santykiais susijusios išmokos. Sistemiskai aiškindamas šias teisės normas, kasacinis teismas darė išvadą, kad gyventojų pajamų mokesčio mokėjimas yra neatsiejamas nuo išmokų, susijusių su darbo teisiniais santykiais, mokėjimo, t. y. mokant išmokas, susijusias su darbo teisiniais santykiais, turi būti vykdomos ir GPMĮ 23 straipsnyje nustatytos pareigos, o jų nevykdymas yra viešosios teisės pažeidimas. Todėl ĮRĮ 13 straipsnio 3 dalies norma negali būti aiškinama tokiu būdu, kad VMI reikalavimas dėl gyventojų pajamų mokesčio, susijusio su darbo teisiniais santykiais, sumokėjimo prarastų ĮRĮ 13 straipsnio 3 dalyje nustatytą pirmą reikalavimų tenkinimo eilę vien dėl to, jog mokesčių išskaičiuojantis asmuo nevykdė GPMĮ 23 straipsnyje nustatytos pareigos. Priešingas aiškinimas lemtų tai, kad VMI, kaip kreditorė, dėl nuo jos nepriklausančių prižasčių atsidurtų nepalankesnėje padėtyje lyginant su ta padėtimi, kuri būtų, jei darbo užmokestis darbuotojams nebūtų mokamas iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas suformulavo tokią teisės taikymo taisyklę: Įmonių restruktūrizavimo įstatymo 13 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad restruktūrizavimo byloje reikalavimai dėl gyventojų pajamų mokesčio, susijusio su darbo teisiniais santykiais, sumokėjimo tenkinami pirmąja eile, nepriklausomai nuo to,

ar buvo patenkinti darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais, iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Dėl to apeliacinės instancijos teismo nutartis buvo panaikinta ir palikta galioti pirmosios instancijos teismo nutartis.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145-915/2019

Dėl fizinio asmens bankroto bylos nutraukimo nevykdant mokumo atkūrimo plano

Bankroto administratorė prašė teismo nutraukti bankrutuojančių fizinių asmenų bankroto bylą, kadangi šie nevykdo mokumo atkūrimo plano. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai prašymą tenkino.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad siekiančių bankrutuoti asmenų sąžiningumas aktualus viso bankroto proceso metu. Paaikšėjus, kad asmuo, kuriam jau iškelta bankroto byla, neatitinka reikalavimų, įstatyme keliamų siekiančiam bankrutuoti asmeniui, arba bankrutuojančiam asmeniui nevykdant įstatyme jam nustatytų pareigų ar mokumo atkūrimo plane prisiimtų įsipareigojimų, bankroto byla gali būti nutraukta Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo 10 straipsnio pagrindu. Apžvelgiamu atveju teismai nustatė, kad didžioji dalis mokumo atkūrimo plane nustatytų kreditorių reikalavimų patenkinta bankroto procese pardavus pareiškėjams priklausantį turtą, tačiau pareiškėjai nustojo mokėti pinigus kreditorių reikalavimams dengti. Byloje taip pat nebuvo nustatyta, kad pareiškėjų finansinė padėtis sudarytų objektyvų negalimumą mokėti bent dalį įmokų pagal mokumo atkūrimo planą, juolab kad pareiškėjai, kaip nustatė teismai, dalį gaunamų pajamų skyrė dengti įsiskolinimams kitiems kreditoriams, kurių reikalavimai šioje bankroto byloje nėra patvirtinti, taip mažindami galimybes tinkamai vykdyti mokumo atkūrimo planą. Pagal bylos duomenis pareiškėjai, manydami, kad mokumo atkūrimo plane nustatytos sumos būtiniems poreikiams tenkinti jiems nepakanka, nebuvo pakankamai rūpestingi ir aktyvūs, neparengė ir nepateikė bankroto administratoriui plano patikslinimo.

Kasacinis teismas nurodė, kad vien tai, jog pareiškėjų bankroto byloje bankroto administratorė neteikė siūlymo svarstyti galimybę pateikti fiziniam asmeniui pasiūlymus dėl plano patikslinimo, nesudarė pareiškėjams kliūtis pasinaudoti savo teisėmis bankroto procese. Teisėjų kolegija pažymi, kad bankroto administratorės abstraktus informavimas elektroniniu laišku apie papildomas – nuomos išlaidas, pakilusias kainas nesuponuoja pačių pareiškėjų neveikimo pateisinimo, juolab kad bylos duomenys patvirtina, jog bankroto administratorės pareikalautų konkrečių duomenų per nustatytą terminą pareiškėjai nepateikė. Nors bankroto byla buvo pažengusi, pareiškėjai buvo įvykdę didelę dalį mokumo atkūrimo plane nustatytų įsipareigojimų, tačiau nepateikė teismui objektyvių duomenų, kad ateityje realiai ir tinkamai vykdys įsipareigojimus pagal mokumo atkūrimo planą. Kasacinis teismas sprendė, kad pareiškėjų padarytas pažeidimas negali būti laikomas mažareikšmiu, todėl teismai pagrįstai nutraukė pareiškėjų bankroto bylą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-144-219/2019

Intelektinės nuosavybės teisė

Dėl teisės į prekių ženklą arešto

Pareiškėja prašė teismo panaikinti antstolio patvarkymą, kuriuo buvo areštuoti jai priklausantys prekės ženklas „Belarus“ ir tekstinės išraiškos neturintis grafinis ženklas, registruoti Pasaulinėje intelektinės nuosavybės organizacijoje (WIPO) (toliau – PINO). Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai skundo netenkino. Kasaciniame teisme buvo sprendžiamas klausimas dėl antstolio įgaliojimų areštuoti Lietuvos Respublikoje neregistruotus prekių ženklus.

Pagal Madrido sutarties dėl tarptautinės ženklų registracijos protokolo (priimtas Madride, 1989 m. birželio 27 d.; Lietuvoje ratifikuotas Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. balandžio 29 d. įstatymu Nr. VIII-204) (toliau – Madrido protokolas) 4 straipsnio 1 dalį (a) nuo 3 ir 3ter

straipsniuose nurodytomis sąlygomis atliktos registracijos ar įrašo datos kiekvienoje atitinkamoje susitariančiojoje šalyje ženklui suteikiama tokia pat apsauga kaip ir tuo atveju, jeigu ženklas būtų tiesiogiai pareikštas tos susitariančiosios šalies tarnyboje. Šios nuostatos perkeltos ir į Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymą. Kasacinis teismas, remdamasis bylos duomenimis ir PINO tarptautinių prekių ženklų duomenų baze, konstatavo, kad prekių ženklai „Belarus“ ir tekstinės išraiškos neturintis prekių ženklas Madrido sutarties dėl tarptautinės prekių ženklų registracijos protokolo pagrindu Lietuvoje negalioja. Byloje taip pat nėra duomenų, patvirtinančių, kad kitose valstybėse šiems prekių ženklams būtų taikomi (registre įrašyti) atitinkami ribojimai. Remiantis PINO taisyklių (galiojančių nuo 2017 m. lapkričio 1 d.) dėl Madrido sutarties dėl tarptautinės prekių ženklų registracijos ir šios sutarties protokolo (<https://wipolex.wipo.int/en/text/457453>) 20 taisykle, jeigu apie teisių į tarptautinį prekių ženklą, savininko teisių apribojimą praneša atitinkama susitariančiosios valstybės tarnyba (šiuo atveju Lietuvos Respublikos), bet ne pats prekių ženklo savininkas arba savininko susitariančiosios šalies valstybės tarnyba (šiuo atveju Baltarusijos Respublikos), ženklo savininko ribojimas PINO taisyklių prasme galioja tik toje susitariančiojoje šalyje.

Jei tarptautinė ženklo registracija pagal Madrido protokolą ir Prekių ženklų įstatymą neišplėsta Lietuvos Respublikoje, tokia registracija yra negaliojanti, teisinė apsauga Lietuvos Respublikoje jai nėra suteikta ir nėra teisinio pagrindo taikyti tarptautinės teisės aktų nuostatas, susijusias su tarptautinės ženklo registracijos apribojimu (areštu) Lietuvos Respublikoje. Todėl Valstybinis patentų biuras, kaip Madrido protokolo susitariančiosios šalies tarnyba, neteikia PINO duomenų ir informacijos, susijusios su tarptautinės prekių ženklo registracijos areštu, jeigu tarptautinė prekių ženklo registracija nėra išplėsta į Lietuvą. Kasacinis teismas konstatavo, kad savininko (pareiškėjos) teisės į tarptautinius prekių ženklus (prekių ženklą „Belarus“ ir tekstinės išraiškos neturintį prekių ženklą), kurie Madrido sutarties dėl tarptautinės prekių ženklų registracijos protokolo pagrindu Lietuvos Respublikoje negalioja, antstolio patvarkymu negalėjo būti apribotos. Antstolis šiuo atveju sprendė dėl savininko teisių apribojimo į prekių ženklų teisės prasme Lietuvoje negaliojančius prekių ženklus.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino ginčijamo antstolio patvarkymo dalis dėl prekių ženklo „Belarus“ ir tekstinės išraiškos neturinčio grafinio ženklo arešto.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-120-469/2019

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt